

Отримано: 11.03.2026

Прийнято: 03.04.2026

Опубліковано: 23.04.2026

УДК 338.43:004.9(477)

DOI: 10.30857/2786-5398.2026.2.5

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ АГРАРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

ШАЦЬКА ЗОРИНА ЯРОСЛАВІВНА

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки,
Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-1600-148>

shatskaya@ukr.net

САДОВСЬКИЙ ДМИТРО ЄВГЕНОВИЧ

аспірант кафедри економіки,
Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

<https://orcid.org/0009-0007-1156-4388>

sadovskyi.dy@knutd.edu.ua

Анотація. У статті досліджуються теоретичні та методологічні засади визначення сутності аграрного потенціалу України в контексті цифровізації економіки, глобальних трансформацій та повоєнного відновлення держави. Обґрунтовано, що аграрний сектор України залишається одним із ключових рушійних сил національної економіки, забезпечуючи продовольчу безпеку держави, формування експортного потенціалу та підтримуючи соціально-економічну стабільність регіонів. Встановлено, що сучасні виклики, пов'язані з воєнними ризиками, зміною клімату, структурними деформаціями агропромислового сектору та посиленням глобальної конкуренції, вимагають переосмислення традиційних підходів до інтерпретації аграрного потенціалу України. Узагальнено наукові підходи вітчизняних дослідників до визначення поняття «аграрний потенціал України» та встановлено, що більшість існуючих підходів базуються переважно на ресурсній інтерпретації та недостатньо враховують вплив цифрових технологій, інновацій та сучасних трансформаційних процесів. Запропоновано авторське визначення аграрного потенціалу України як інтегрованої багаторівневої системи взаємопов'язаних природно-ресурсних, земельних, виробничо-технологічних, трудових, інвестиційно-інноваційних, інституційно-управлінських, інфраструктурних та інформаційно-цифрових компонентів, що визначають здатність аграрного сектору функціонувати ефективно, конкурентоспроможна та стало. Систематизовано структуру компонентів аграрного потенціалу України та визначено їх функціональне призначення. Визначено базові, допоміжні, розвивальні, регуляторні та результуючі компоненти аграрного потенціалу. Особливу увагу приділено інформаційно-цифровій та інноваційно-інвестиційній компонентам, як ключовим рушіям модернізації аграрного сектору України в контексті цифровізації. Обґрунтовано роль розумних технологій, великих даних, Інтернету речей, геоінформаційних систем, точного землеробства та принципів ESG у підвищенні ефективності використання ресурсів, конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва та екологічної стійкості аграрного сектору. Запропоновано ключові показники для оцінки компонентів аграрного потенціалу України з урахуванням сучасних економічних, екологічних та цифрових трансформацій.

Ключові слова: аграрний потенціал України; аграрний сектор; цифровізація; розвиток; інструментарій оцінювання.

ESSENTIAL CHARACTERISTICS AND TOOLS FOR ASSESSING UKRAINE'S AGRICULTURAL POTENTIAL IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

SHATSKA ZORYNA

Doctor of Science in Economics, Professor, Professor of the Department of Economics,
Kyiv National University of Technologies and Design, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-1600-148>

shatskaya@ukr.net

SADOVSKYI DMYTRO

Postgraduate Student of the Department of Economics,
Kyiv National University of Technologies and Design, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0007-1156-4388>

sadovskyi.dy@knu.edu.ua

Abstract. The article explores the theoretical and methodological principles for determining the essence of Ukraine's agrarian potential in the context of the digitalization of the economy, global transformations, and the post-war restoration of the state. It is substantiated that the agrarian sector of Ukraine remains one of the key drivers of the national economy, ensuring the state's food security, developing export potential, and supporting the socio-economic stability of regions. It is established that modern challenges, including military risks, climate change, structural deformations of the agro-industrial sector, and increased global competition, require rethinking traditional approaches to interpreting Ukraine's agrarian potential. The scientific approaches of domestic researchers to defining "agrarian potential of Ukraine" are summarized, and it is established that most existing approaches are based primarily on a resource interpretation and do not sufficiently account for the impact of digital technologies, innovations, and modern transformation processes. The author's definition of the agrarian potential of Ukraine is proposed as an integrated multi-level system of interconnected natural resources, land, production, technological, labor, investment, innovation, institutional and management, infrastructure, and information and digital components that determine the ability of the agrarian sector to operate effectively, competitively, and sustainably. The structure of the components of Ukraine's agrarian potential is systematized, and their functional purpose is determined. The basic, supporting, developmental, regulatory, and resulting components of the agrarian potential are identified. Particular attention is paid to the information, digital, innovation, and investment components as key drivers of the modernization of Ukraine's agrarian sector in the context of digitalization. The role of smart technologies, Big Data, IoT, geographic information systems, precision agriculture, and ESG principles in increasing the efficiency of resource use, the competitiveness of agricultural production, and the environmental sustainability of the agrarian sector is substantiated. Key indicators for assessing the components of Ukraine's agricultural potential are proposed, considering modern economic, environmental, and digital transformations.

Keywords: agrarian potential of Ukraine; agricultural sector; digitalization; development; assessment tools.

Постановка проблеми. Аграрний сектор України є одним із ключових драйверів національної економіки, що формує значну частку експортного потенціалу, забезпечує продовольчу безпеку держави та відіграє важливу роль у підтримці соціально-економічної стабільності регіонів. Водночас, сучасні трансформаційні процеси, зумовлені глобалізацією, євроінтеграційними прагненнями України, кліматичними змінами, воєнними викликами та

структурними деформаціями агропромислового сектору, актуалізують переосмислення сутності та механізмів формування і використання її аграрного потенціалу.

За таких умов особливої уваги набуває цифровізація, як визначальний чинник інноваційного розвитку економіки, що створює принципово нові можливості для підвищення ефективності функціонування аграрного сектору України. Впровадження цифрових технологій, таких як точне землеробство, великі дані, штучний інтелект, Інтернет речей (IoT), геоінформаційні системи та інші, сприяє оптимізації використання ресурсів, підвищенню продуктивності сільськогосподарського виробництва, зниженню витрат та забезпеченню прозорості аграрних ринків. У цьому контексті аграрний потенціал набуває нових характеристик, доповнюючись цифровою складовою, що потребує відповідного наукового обґрунтування.

Разом з тим, існуючі підходи до трактування сутності аграрного потенціалу є фрагментарними, недостатньо систематизованими та часто не в повній мірі враховують вплив цифрових трансформацій у сільському господарстві. Відсутність єдиного теоретико-методичного підходу до трактування цієї категорії ускладнює формування ефективної державної аграрної політики, стратегічне планування розвитку галузі та обґрунтування управлінських рішень на рівні сільськогосподарських підприємств та регіонів. Крім того, наявні інструменти оцінки аграрного потенціалу переважно базуються на традиційних економічних показниках ресурсного забезпечення (земельних, трудових, матеріально-технічних). Крім того, наявні інструменти оцінки аграрного потенціалу переважно базуються на традиційних показниках ресурсного забезпечення (земельні, трудові, матеріально-технічні ресурси) та не відображають рівня цифровізації, інноваційності та адаптивності аграрного сектору до впливу сучасних викликів. Це обумовлює необхідність розробки комплексного інструментарію оцінки аграрного потенціалу, який би інтегрував як класичні, так і цифрові індикатори.

Таким чином, актуальність теми дослідження зумовлена потребою у поглибленні теоретичних засад визначення сутності аграрного потенціалу України в умовах цифровізації та післявоєнного відновлення, а також розробці сучасного інструментарію його оцінювання з урахуванням новітніх технологічних та соціально-економічних трансформацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених дослідженню потенціалу аграрного сектору України, у сучасній економічній науці відсутній єдиний підхід до визначення сутності категорії «аграрний потенціал», його структури та функціонального призначення. Більшість науковців трактують аграрний потенціал, як сукупність ресурсів або можливостей аграрного виробництва, проте такий підхід не враховує динамічний характер розвитку економіки та зростаючу роль нематеріальних активів, зокрема інформаційних ресурсів та цифрових технологій, що змінюють традиційні методи ведення сільського господарства. Разом з тим, у сучасних умовах цифровізації економіки аграрний потенціал трансформується, набуваючи нових якісних характеристик, пов'язаних із цифровою інфраструктурою та розвитком smart-технологій, рівнем технологічної оснащеності сільськогосподарського виробництва, доступом до великих даних, розвитком цифрових компетентностей персоналу та здатністю до інноваційного розвитку. Однак ці аспекти залишаються недостатньо дослідженими як у теоретичному, так і в прикладному вимірах.

Проблемним також є питання формування сучасного інструментарію оцінки аграрного потенціалу. Існуючі методики оцінювання не забезпечують комплексного врахування всіх складових аграрного потенціалу, не дозволяють об'єктивно визначити рівень його розвитку та ефективність використання в умовах цифрової трансформації. Відсутність інтегрованих підходів до оцінювання обмежує можливості проведення порівняльного аналізу, здійснення стратегічного планування та прогнозування розвитку аграрного сектору.

Крім того, існує розрив між теоретичними напрацюваннями та практикою управління аграрним потенціалом, що проявляється у недостатньому використанні сучасних цифрових інструментів аналізу та прийняття управлінських рішень для здійснення сільськогосподарської діяльності. Це знижує ефективність реалізації аграрної політики та стримує інноваційний розвиток галузі.

Отже, виникає об'єктивна необхідність у:

- уточненні сутнісної характеристики дефініції «аграрний потенціал України» з урахуванням умов цифровізації та післявоєнного відновлення;
- систематизації його структурних складових з виділенням цифрового компоненту;
- розробці новітнього комплексного інструментарію оцінки аграрного потенціалу, що поєднує традиційні економічні та не економічні показники;
- адаптації методичних підходів до сучасних викликів розвитку аграрного сектору України.

Вирішення зазначених проблем зумовлює наукову та практичну значущість обраної теми дослідження.

Метою статті є поглиблення теоретико-методичних засад дослідження сутності аграрного потенціалу України та обґрунтування сучасного інструментарію його комплексної оцінки в умовах цифровізації економіки та з урахуванням трансформаційних процесів в аграрному секторі України. Для досягнення поставленої мети передбачається уточнення змісту дефініції «аграрний потенціал України», систематизація наукових підходів до його структурування, а також дослідження інструментарію оцінювання його складових на основі використання цифрових технологій, аналітичних платформ та інших сучасних цифрових інструментів, що забезпечують підвищення обґрунтованості управлінських рішень та ефективності розвитку аграрного сектору України.

Результати та обговорення. Актуальність дослідження аграрного потенціалу України зумовлена стратегічною роллю аграрного сектора у забезпеченні продовольчої безпеки держави, формуванні експортного потенціалу країни та підтриманні макроекономічної стабільності національної економіки. В умовах глобальних викликів, пов'язаних із наростаючими кліматичними змінами, деградацією природних ресурсів, цифровою трансформацією економіки та посиленням конкуренції на світових аграрних ринках, питання ефективності використання аграрного потенціалу України набуває особливої наукової та практичної значущості. Разом з тим, сучасні умови післявоєнного відновлення економіки України, що супроводжуються руйнуванням виробничої та логістичної інфраструктури, скороченням трудових ресурсів, порушенням експортних ланцюгів зумовлюють необхідність структурної модернізації аграрного сектору та нарощенням його потенціалу.

Україна володіє значним природно-ресурсним, земельним та виробничим потенціалом, що формує передумови для зміцнення її позицій як одного з провідних світових виробників та експортерів сільськогосподарської продукції. Водночас сучасні трансформаційні процеси потребують переосмислення традиційних підходів до трактування сутності аграрного потенціалу та визначення його структурних складових з урахуванням інноваційно-інвестиційних, інституційних, екологічних та цифрових чинників розвитку.

Україна традиційно належить до країн із високим рівнем забезпеченості сільськогосподарськими угіддями та родючими чорноземами, що створює передумови для розвитку високопродуктивного аграрного виробництва. Важливою складовою аграрного потенціалу є значний земельно-ресурсний фонд, розвинуте рослинництво, потужний експортний потенціал зернових та олійних культур, а також поступове впровадження цифрових технологій у сільське господарство [5].

На сучасному етапі аграрний сектор залишається однією з ключових галузей економіки. У наукових дослідженнях зазначається, що аграрна сфера формує вагомую частку валового внутрішнього продукту, забезпечує значний обсяг валютних надходжень та підтримує зайнятість населення у сільській місцевості. У дослідження А.П. Солоп наголошує, що аграрний сектор є базовим елементом економічної стабільності держави в умовах глобальних криз і воєнних ризиків [13].

Суттєвою характеристикою сучасного аграрного потенціалу України є його експортна орієнтація. Україна зберігає провідні позиції у світі за експортом зернових культур, соняшникової олії та продукції рослинництва. У дослідженні Н.Л. Корженівської, І.О. Осадчука, Я.І. Сидорака зазначається, що експортний потенціал аграрного сектору забезпечує інтеграцію України на глобальні продовольчі ринки та формує стратегічне значення держави для світової продовольчої безпеки. Попри військові дії, аграрний сектор демонструє високий рівень адаптивності та здатність до відновлення експортних потоків [6].

Важливою складовою сучасного аграрного потенціалу є активізація процесів цифрової трансформації та впровадження технологій AgTech 4.0. У дослідженні Т.Є. Каліни, Р.М. Ступень, Т.Ю. Арзуманян підкреслюється, що використання систем точного землеробства, геоінформаційних технологій, Big Data, IoT, штучного інтелекту та дистанційного моніторингу земель сприяє підвищенню продуктивності, ресурсоефективності та екологічної стійкості аграрного виробництва [5].

Разом із цим, сучасний аграрний потенціал України функціонує під впливом значних деструктивних чинників. Серед ключових проблем Попович К.Г. виділяє втрати сільськогосподарських земель унаслідок воєнних дій, руйнування інфраструктури, мінування територій, скорочення логістичних можливостей, дефіцит інвестицій та посилення кліматичних ризиків. За оцінками фахівців, повномасштабна війна суттєво знизила ресурсний потенціал аграрного сектору та ускладнила функціонування сільськогосподарських підприємств в Україні [11].

В умовах сучасних викликів, спричинених війною, глобальними економічними трансформаціями, змінами клімату та цифровою революцією, агропромисловий комплекс України потребує нових підходів до управління розвитком [15]. Подальші перспективи розвитку аграрного потенціалу України пов'язуються з євроінтеграційними процесами, розвитком смарт-спеціалізації регіонів, модернізацією аграрної інфраструктури, екологізацією виробництва та переходом до інноваційної моделі аграрного розвитку. Особливого значення набувають процеси формування цифрових агроєкосистем, розвитку сталого агровиробництва та інтеграції принципів ESG і Цілей сталого розвитку у діяльність аграрних підприємств [1].

Наукові підходи вітчизняних дослідників до трактування дефініції «аграрний потенціал України» узагальнені в табл. 1.

Таблиця 1

Наукові підходи вітчизняних дослідників до інтерпретації поняття «аграрний потенціал України»

№	Автор/автори	Визначення поняття «аграрний потенціал України»	Ключовий акцент
1	Гадзало Я.М., Гладій М.В., Саблук П.Т.	сукупність природно-ресурсних, виробничих, трудових, інноваційних та організаційно-економічних можливостей аграрної сфери, що забезпечують її розвиток і конкурентоспроможність [3]	комплексний розвиток агропромислового сектору
2	Мартинюк Л.А.	доцільно розглядати, як систему ресурсів і компетенцій, здатних забезпечити виробництво аграрної продукції і розвиток аграрного бізнесу [7]	ресурси й компетенції
3	Григоренко Я.О.	інтегральна характеристика можливостей аграрного виробництва, що формується під впливом ресурсного забезпечення, ефективності використання земель і виробничої бази [4]	оцінювання потенціалу

Продовження табл. 1

№	Автор/автори	Визначення поняття «аграрний потенціал України»	Ключовий акцент
4	Томашук І.В., Горобчук Р.О.	охоплює природні ресурси, трудові ресурси, інфраструктуру, технології, інновації та соціальний капітал, які впливають на ефективність аграрного виробництва [14]	багатофакторність
5	Мацибора Т.В.	здатність аграрного сектора формувати додану вартість і забезпечувати розвиток за умови активізації інвестиційної діяльності та розширення кредитно-інвестиційних можливостей [9]	інвестиційна складова
6	Шубравська О.В.	Реальні і перспективні можливості сільського господарства забезпечувати продовольчі потреби, експортну присутність і біоекономічний розвиток держави [16]	продовольча і біоекономічна роль
7	Надвиничний С.А.	основа економічного розвитку аграрної сфери регіонів України, що формується через конкурентні переваги, експортні можливості та ресурсну базу сільського господарства [10]	регіональний розвиток
8	Румик І.І.	Сукупність виробничих можливостей сільського господарства, що визначаються обсягом і якістю ресурсів та здатністю їх ефективного використання [12]	виробничі можливості
9	Матвійчук О.Є.	Аграрний потенціал країни пов'язаний із земельними ресурсами, економічною родючістю ґрунтів і можливостями їх використання для розвитку агробізнесу [8]	земельно-ресурсна основа
10	Вініченко І.І.	ресурсна основа аграрних підприємств, яка забезпечує виробництво сільськогосподарської продукції та продовольчу безпеку країни [2]	ресурсний потенціал

Джерело: узагальнено автором за [2–4, 7–10, 12, 14, 16].

У науковому дискусії вітчизняних дослідників дефініція «аграрний потенціал України» трактується, як багатовимірна економічна категорія, що відображає сукупність наявних і прихованих можливостей аграрного сектору щодо ефективного використання природно-ресурсних, виробничо-технологічних, трудових, фінансових та інноваційних ресурсів з метою забезпечення сталого розвитку сільського господарства, підвищення його конкурентоспроможності та гарантування продовольчої безпеки держави. Вітчизняні науковці акцентують увагу на інтеграційному характері аграрного потенціалу, розглядаючи його не лише як статичну сукупність ресурсів, а як динамічну здатність аграрної системи до відтворення, адаптації та розвитку в умовах трансформаційних змін економіки, глобальних викликів та цифровізації. У цьому контексті аграрний потенціал України інтерпретується як інтегрована характеристика функціонування аграрного сектору, що визначається рівнем ефективності використання ресурсної бази, ступенем інноваційної активності, інституційного забезпечення та здатністю до впровадження сучасних цифрових технологій. Таким чином, сутність досліджуваної дефініції полягає у поєднанні ресурсного, виробничого, інституційного, інноваційного, інвестиційного та безпекового підходів, що дозволяє комплексно оцінити можливості аграрного сектору України в контексті його стратегічного розвитку.

На основі узагальнення наведених в табл. 1 підходів доцільно сформулювати таке авторське визначення: аграрний потенціал України – це інтегрована сукупність земельних, природно-кліматичних, трудових, виробничих, інвестиційних, інноваційних, інфраструктурних та управлінських можливостей аграрного сектору, які за умови ефективного використання забезпечують конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції, експортний розвиток, продовольчу безпеку, сталий розвиток сільських територій та післявоєнне відновлення національної економіки. З точки зору системного підходу, який більш повно розкриває дефініцію аграрного потенціалу, аграрний потенціал України – це інтегрована, багаторівнева система взаємопов'язаних природно-ресурсних, земельних,

виробничо-технологічних, трудових, інвестиційно-інноваційних, інституційно-управлінських та інфраструктурних компонентів аграрного сектору, яка визначає його спроможність до ефективного, конкурентоспроможного та сталого функціонування, забезпечення продовольчої безпеки держави, розвитку експортного потенціалу та адаптації до глобальних викликів в умовах цифровізації та післявоєнної трансформації економіки.

За такого підходу при дослідженні дефініції аграрного потенціалу України:

- поєднується ресурсна та функціональна складові аграрного потенціалу;
- акцентується увага на багаторівневості (мікро-, мезо- та макрорівні) його формування та реалізації;
- інтегруються цифровізація та інвестиційно-інноваційні процеси, як ключові драйвери розвитку;
- враховується адаптивність до глобальних викликів і післявоєнного відновлення, що є критично важливим для післявоєнного відновлення економіки України;
- розширюється традиційне трактування через включення інституційної та інфраструктурної складових, як чинників реалізації аграрного потенціалу України.

Структура аграрного потенціалу України, як багаторівнева система взаємопов'язаних складових, наведена на рис. 1.

Джерело: авторська розробка.

Рис. 1. Структура складових аграрного потенціалу України

Детально розглянемо кожну складову аграрного потенціалу України, визначивши її зміст, основні елементи та показники оцінювання, що узагальнено в табл. 2.

Таблиця 2

Структура складових аграрного потенціалу України

Назва складової аграрного потенціалу	Зміст складової	Основні елементи
Природно-ресурсна	визначає базові можливості аграрного виробництва	земельні ресурси, ґрунти, водні ресурси, кліматичні умови, біорізноманіття
Виробничо-технологічна	характеризує технічну та технологічну спроможність виробництва	основні засоби, техніка, обладнання, технології вирощування, рівень механізації та автоматизації
Трудова (соціально-кадрова) складова	відображає людський капітал аграрної сфери	чисельність працівників, кваліфікація, освіта, демографічна структура, зайнятість
Інноваційно-інвестиційна	визначає здатність до модернізації та розвитку	інвестиції, інновації, дослідження і розробки, цифрові технології, стартапи
Інституційно-управлінська	характеризує ефективність управління та регулювання аграрної сфери	державна аграрна політика, нормативно-правове забезпечення, управлінські механізми, стратегічне планування
Інфраструктурно-логістична	забезпечує рух сільськогосподарської продукції та ресурсів	транспорт, логістика, елеватори, склади, ринки збуту, цифрові платформи
Фінансово-економічна	відображає фінансову спроможність аграрного сектору	доходи підприємств, прибутковість, фінансові ресурси, кредитування
Експортно-ринкова	характеризує позиції аграрного сектору на внутрішніх і зовнішніх ринках	експорт аграрної продукції, ринки збуту, конкурентоспроможність, бренди
Екологічна (сталого розвитку)	відображає екологічну безпеку та стійкість аграрного сектору	раціональне використання ресурсів, екологізація виробництва, ESG-практики
Інформаційно-цифрова	визначає рівень цифровізації аграрного сектору	Big Data, IoT, GIS, точне землеробство, цифрові платформи

Джерело: складено авторами.

Базисними складовими аграрного потенціалу України є природно-ресурсна і трудова складові. Виробничо-технологічна, інфраструктурно-логістична та фінансово-економічна складові аграрного потенціалу України є забезпечувальними складовими, що спрямовані на здійснення процесу сільськогосподарського виробництва. Інноваційно-інвестиційна та інформаційно-цифрова складові сприяють розвитку агропромислового сектору України в умовах цифровізації та післявоєнного відновлення. Інституційно-управлінська складова забезпечує регулювання діяльності аграрних підприємств та сприяє формуванню аграрного потенціалу України. Експортно-ринкова та екологічна складові є результативними складовими, що сприяють експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції на світові ринки та забезпечують екологічність сільськогосподарського виробництва згідно з міжнародними екологічними нормами.

Ключові показники оцінювання за складовими аграрного потенціалу України наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Ключові показники оцінювання за складовими аграрного потенціалу України

Назва складової аграрного потенціалу	Показники оцінювання
Природно-ресурсна	площа сільськогосподарських угідь, родючість ґрунтів, рівень забезпеченості водним ресурсами, екологічний стан
Виробничо-технологічна	фондоозброєність, рівень зносу основних засобів, продуктивність праці, врожайність
Трудова (соціально-кадрова) складова	продуктивність праці, рівень зайнятості, середній рівень заробітної плати, рівень освіти
Інноваційно-інвестиційна	обсяг інвестицій, частка інноваційної продукції, рівень цифровізації
Інституційно-управлінська	індекс легкості ведення бізнесу, ефективність управління, рівень державної підтримки
Інфраструктурно-логістична	логістичні витрати, пропускна здатність, рівень розвитку
Фінансово-економічна	рентабельність, ліквідність, рівень кредитування, рівень використання фінансових ресурсів

Продовження табл. 2

Назва складової аграрного потенціалу	Показники оцінювання
Експортно-ринкова	обсяги експорту, частка на світових ринках, конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції
Екологічна (сталого розвитку)	викиди CO ₂ , рівень деградації ґрунтів, частки органічного виробництва
Інформаційно-цифрова	рівень цифровізація, використання smart-технологій, автоматизація виробничих процесів

Джерело: складено авторами.

Отже, запропонована структура аграрного потенціалу України відображає системну взаємодію його складових, в якій:

- базисні складові формують ресурсну основу аграрного потенціалу;
- забезпечувальні складові створюють умови функціонування аграрного потенціалу;
- розвивальні складові визначають динаміку зростання та модернізації аграрного потенціалу;
- регуляторні складові забезпечують інституційну узгодженість аграрного потенціалу з державною аграрною політикою України;
- результуючі складові відображають ефективність реалізації аграрного потенціалу.

Висновки. Узагальнення наукових підходів вітчизняних дослідників до трактування поняття «аграрний потенціал України» дозволило встановити, що ця дефініція є багатовимірною економічною категорією, яка поєднує ресурсний, виробничий, інноваційний, інституційний та безпековий аспекти функціонування аграрного сектору.

Визначено, що у сучасних умовах цифровізації, глобальних викликів та післявоєнної трансформації економіки аграрний потенціал України доцільно розглядати не лише, як сукупність ресурсів, а як інтегровану, багаторівневу систему взаємопов'язаних природно-ресурсних, земельних, виробничо-технологічних, трудових, інвестиційно-інноваційних, інституційно-управлінських та інфраструктурних компонентів, яка визначає його спроможність до забезпечення конкурентоспроможності, продовольчої безпеки та сталого розвитку держави. Авторський підхід до трактування аграрного потенціалу, на відміну від існуючих, враховує вплив цифровізації, інноваційного розвитку та післявоєнного відновлення на формування та реалізацію аграрного потенціалу України.

Систематизовано структуру складових аграрного потенціалу України та визначено їх функціональне призначення. Доведено, що базисними складовими є природно-ресурсна та трудова, забезпечувальними – виробничо-технологічна, фінансово-економічна та інфраструктурно-логістична, розвивальними – інноваційно-інвестиційна та інформаційно-цифрова, регуляторною – інституційно-управлінська, а результуючими – експортно-ринкова та екологічна складові. Такий підхід дозволяє комплексно оцінити рівень розвитку аграрного сектору України та визначити стратегічні напрями його модернізації.

Встановлено, що ключовими драйверами розвитку аграрного потенціалу України в сучасних умовах виступають цифровізація аграрного сектору, впровадження smart-технологій, розвиток інноваційної інфраструктури, залучення інвестицій та інтеграція принципів сталого розвитку і ESG-принципів сталого розвитку у діяльність аграрних підприємств. У зв'язку з цим перспективними напрямами подальших досліджень є розроблення новітніх методичних підходів та інструментарію оцінювання рівня реалізації аграрного потенціалу України та формування механізмів його стратегічного розвитку в умовах післявоєнного відновлення економіки.

References

1. Bolshaia, O. V., & Bilichenko, O. S. (2025). Innovatsiyni rozvytok ahrarnykh pidpriemstv

Література

1. Большая О. В., Біліченко О. С. Інноваційний розвиток аграрних

- Ukrainy [Innovative development of agricultural enterprises in Ukraine]. *State and Regions. Series: Economics and Entrepreneurship*, 3(137), 12–19 [in Ukrainian].
2. Vinichenko, I. I. (2023). Znachennia resursnoho potentsialu aharnoho pidpriemstva v zabezpechenni prodovolchoi bezpeky krainy [The importance of the resource potential of an agricultural enterprise in ensuring the country's food security]. *Agrosvit*, (17), 18–24 [in Ukrainian].
3. Hadzalo, Ya. M., Hladii, M. V., & Sabluk, P. T. (2016). Ahraryi potentsial Ukrainy: napriamy rozvytku: monohrafiia [Agrarian potential of Ukraine: Directions of development]. Kyiv, Ukraine: Agrarian Science. 332 p. [in Ukrainian].
4. Hryhorenko, Ya. O. (2017). Naukovo-metodychni zasady kompleksnoho otsiniuvannia aharnoho potentsialu rehionu [Scientific and methodological principles of comprehensive assessment of the agrarian potential of the region]. *Agrosvit*, (11), 58–63 [in Ukrainian].
5. Kalyna, T. Ye., Stupen, R. M., & Arzumanyan, T. Yu. (2024). Zemelno-resursnyi potentsial pidpriemstv ahrobiznesu v umovakh tsyfrovyykh transformatsii [Land resource potential of agribusiness enterprises under digital transformations]. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 9(4). DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-65> [in Ukrainian].
6. Korzhenivska, N. L., Osadchuk, I. O., & Sydorak, Ya. I. (2025). Eksportnyi potentsial ahrosektoru Ukrainy: stiikist do ekonomichnykh potriasyn [Export potential of Ukraine's agricultural sector: Resilience to economic shocks]. *Economic Space*, (203). DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.203.115-120> [in Ukrainian].
7. Martyniuk, L. A. (2018). Formuvannia ta vykorystannia potentsialu aharnoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Formation and use of the potential of the agricultural sector of Ukraine's economy]. *Theory and Practice of Public Administration*, 2, 89–96 [in Ukrainian].
8. Matviichuk, O. Ye. (2015). Ekonomichnyi potentsial zemli ta problemy yoho vykorystannia v aharnomu sektori [Economic potential of land and problems of its use in the agricultural sector]. *Economics and Management of Agro-Industrial Complex*, 1, 79–84 [in Ukrainian].
- підприємств України. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2025. № 3 (137). С. 12–19.
2. Вініченко І. І. Значення ресурсного потенціалу аграрного підприємства в забезпеченні продовольчої безпеки країни. *Агросвіт*. 2023. № 17. С. 18–24.
3. Гадзало Я. М., Гладій М. В., Саблук П. Т. Аграрний потенціал України: напрями розвитку: монографія. Київ: Аграрна наука, 2016. 332 с.
4. Григоренко Я. О. Науково-методичні засади комплексного оцінювання аграрного потенціалу регіону. *Агросвіт*. 2017. № 11. С. 58–63.
5. Калина Т. Є., Ступень Р. М., Арзуманян Т. Ю. Земельно-ресурсний потенціал підприємств агробізнесу в умовах цифрових трансформацій. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2024. Vol. 9, № 4. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-65>.
6. Корженівська Н. Л., Осадчук І. О., Сидорак Я. І. Експортний потенціал агросектору України: стійкість до економічних потрясінь. *Економічний простір*. 2025. № 203. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.203.115-120>.
7. Мартинюк Л. А. Формування та використання потенціалу аграрного сектору економіки України. *Теорія та практика публічного управління і адміністрування*. 2018. № 2. С. 89–96.
8. Матвійчук О. Є. Економічний потенціал землі та проблеми його використання в аграрному секторі. *Економіка та управління АПК*. 2015. № 1. С. 79–84.

9. Matsybora, T. V. (2020). Investytsiyni potentsial ahranoho sektoru Ukrainy: formuvannya ta rozvytok [Investment potential of the agricultural sector of Ukraine: Formation and development]. *Economics of Agro-Industrial Complex*, 6, 49–58. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006049> [in Ukrainian].
9. Мацибора Т. В. Інвестиційний потенціал аграрного сектору України: формування та розвиток. *Економіка АПК*. 2020. № 6. С. 49–58. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006049>.
9. Nadvynychnyi, S. A. (2018). Ekonomichnyi rozvytok ahranoi sfery Ukrainy [Economic development of the agrarian sphere of Ukraine (Extended abstract of Doctoral dissertation)]. Mykolaiv. 40 p. [in Ukrainian].
10. Надвиничний С. А. Економічний розвиток аграрної сфери України: автореф. дис. ... д-ра екон. наук. Миколаїв, 2018. 40 с.
10. Popovych, K. H. (2025). Vidkryttia rynku zemli ta modernizatsiia ahranoho zakonodavstva Ukrainy: pravovi aspekty 2025 roku [Opening of the land market and modernization of agrarian legislation of Ukraine: Legal aspects of 2025]. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, 4(2). DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.2.12> [in Ukrainian].
11. Попович К. Г. Відкриття ринку землі та модернізація аграрного законодавства України: правові аспекти 2025 року. *Електронне наукове видання "Аналітично-порівняльне правознавство"*. 2025. Вип. № 04, Ч. 2 DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.2.12>.
11. Rumyk, I. I. (2014). Prodovolcha bezpeka derzhavy: pytannia teorii, metodolohii, praktyky [Food security of the state: Issues of theory, methodology, and practice]. *Scientific Notes of KROK University*, 36, 95–102 [in Ukrainian].
12. Румик І. І. Продовольча безпека держави: питання теорії, методології, практики. *Вчені записки Університету "КРОК"*. 2014. № 36. С. 95–102.
13. Solop, A. P. (2024). Ahranyi sektor Ukrainy: suchasni vyklyky ta mozhlyvosti [Agricultural sector of Ukraine: Current challenges and opportunities]. *Taurian Scientific Herald. Series: Economics*, (20), 147–158. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.17> [in Ukrainian].
13. Солоп А. П. Аграрний сектор України: сучасні виклики та можливості. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. Вип. 20. С. 147–158. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.17>.
14. Tomashuk, I. V., & Horobchuk, R. O. (2024). Potentsial ahranoho sektora Ukrainy: perspektyvy rozvytku ta mozhlyvosti pidvyshchennia efektyvnosti yoho vykorystannia [Potential of the agricultural sector of Ukraine: Development prospects and opportunities for increasing the efficiency of its use]. *Taurian Scientific Herald*, (138), 193–201. DOI: <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2024.138.24> [in Ukrainian].
14. Томашук І. В., Горобчук Р. О. Потенціал аграрного сектора України: перспективи розвитку та можливості підвищення ефективності його використання. *Таврійський науковий вісник*. 2024. № 138. С. 193–201. DOI: <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2024.138.24>.
15. Shatska, Z. Ya., & Dubas, O. Yu. (2025). Stratehichne upravlinnia rozvytkom pidpriemstv APK v Ukraini umovakh smartekonomiky [Strategic management of the development of agro-industrial enterprises in Ukraine under the conditions of a smart economy]. *Economy and Society*, (75). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-32> [in Ukrainian].
15. Шацька З. Я., Дубас О. Ю. Стратегічне управління розвитком підприємств АПК в Україні умовах смартекonomіки. *Економіка та суспільство*. 2025. № 75. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-32>.
16. Shubravskaya, O. V. (2011). Ekonomika silskoho gospodarstva Ukrainy: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku [Economics of agriculture in Ukraine: Current state and development prospects]. *Economy and Forecasting*, (2), 76–88 [in Ukrainian].
16. Шубравська О. В. Економіка сільськогосподарства України: сучасний стан і перспективи розвитку. *Економіка і прогнозування*. 2011. № 2. С. 76–88.